

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Radka ŠTOVÍČKOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Komparace integrace seniorů ve městech Ústí nad Orlicí a Česká
Třebová**

Radka Šťovíčková

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka Šťovíčková**
Osobní číslo: **H09252**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Komunitní studia**
Název tématu: **Komparace integrace seniorů ve městech Ústí nad Orlicí
a Česká Třebová**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Terénní výzkum se bude týkat tématu integrace seniorů ve městech Ústí nad Orlicí a Česká Třebová. Budu zjišťovat zajištění dostupnosti péče o seniory, různé aktivity, pořádané přímo pro tuto cílovou skupinu. Bude aplikována metoda polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

OECD. Boj proti sociálnímu vyloučení. Praha 10 : JAN, 1999. 192 s. JŮN, Hynek. Moc, pomoc a bezmoc : v sociálních službách a ve zdravotnictví. Praha 8 : Portál , 2010. 144 s. VAN DER LAAN, Geert. Otázky legitimity sociální práce. první vydání. Boskovice : Ostravská Univerzita a Albert, 1998. 262 s. VIDOVIČOVÁ, Lucie. Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti.. [s.l.] : Brno, Masarykova univerzita, 2008. 160 s. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Komunitní plánování. Sociální práce. 2009, 1, s. 1-25. Dostupný také z WWW: <http://socialniprace.cz/soubory/socprac0109-090401094002.pdf> Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Komunitní práce : Východiska a cíle charitativně-diakonické práce se seniory. Sociální práce. 2004, 3, s. 90-102. Dostupný také z WWW: <http://socialniprace.cz/soubory/2004-3-090221132921.pdf> DISMAN, Miroslav . Jak se vyrábí sociologická znalost : příručka pro uživatele. Praha : Karolinum, 1993. 374 s.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jaroslava Šťastná**
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

L.S.

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

doc. MgA. Tomáš Petráň, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Poděkování

Ráda bych poděkovala zejména své vedoucí práce, která se mnou po celou dobu měla nesmírnou trpělivost a ochotně a věcně mě vedla až k samému cíli. Dále bych chtěla poděkovat vedoucím pracovníkům, že i přes své bohaté povinnosti si našli čas a ochotně odpověděli na mé otázky a dali tak mé práci smysl. Na závěr mé poděkování patří rodině a přátelům za psychickou podporu.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Radka Šťovíčková

ANOTACE:

Zabezpečení ve stáří je jedním ze základních ústavních práv občanů. V péči o staré občany platí zásada neoddělitelnosti a komplexnosti zdravotních a sociálních služeb. Tato práce porovnává zajištění dostupné péče a snahu o integraci seniorů ve městech Ústí nad Orlicí a Česká Třebová, což jsou dvě samostatná města, ekonomicky na stejné úrovni. Zároveň se také zaměřuje na strukturu a komparaci komunitního plánování obou měst. Práce si klade za cíl objektivně porovnat zapojení seniorů do veřejného života a porovnává pasivní a aktivní péči o staré lidi. Zabývá se také postavením dnešního seniora v moderní době a vysvětluje komunitní plánování jako cestu k lepší integraci seniorů.

ANNOTATION:

Security in old age is one of the fundamental constitutional rights of citizens. In caring for the elderly, the principle of severability and the complexity of health and social services. This paper compares ensure access to affordable care and efforts to integrate older persons in the town of Usti nad Orlici and Czech Trebova, which are two separate cities, economically stable. At the same time also focuses on the comparison of community structure and planning of both cities. This study aims to objectively compare the involvement of older persons in public life and compares passive and active care for the elderly. It also discusses the status of today's senior in modern times and explains the planning community as a way to better integrate seniors.

Klíčová slova:

Senioři, integrace, komunitní plánování

Keywords:

Seniors, integration, Community Planning

Obsah

Obsah.....	7
ÚVOD	8
1. TEORIE A METODOLOGIE	9
1.1. Stárnutí a stáří	9
1.1.1. Sociální vyloučení.....	10
1.1.2. Postavení seniora v dnešní době	11
1.1.3. Integrace seniorů.....	12
1.1.4. Primární a sekundární péče o seniory	13
1.2. Integrace seniorů ve městech Ústí nad Orlicí a České Třebové.....	14
1.2.1. Zdůvodnění výběru lokality.....	14
1.2.2. Integrace seniorů v Ústí nad Orlicí	15
1.2.3. Integrace seniorů v České Třebové.....	17
1.2.4. Komparace zařízení v obou městech	19
1.3. Komunitní plánování	20
1.3.1. Komunitní plánování jako cesta ke spokojenosti.....	21
1.3.2. Komunitní plánování sociálních služeb v Ústí nad Orlicí (dále jen KPSS)...	22
1.3.3. KPSS pro seniory v Ústí nad Orlicí	23
1.3.4. Komunitní plánování sociálních služeb v České Třebové	25
1.3.5. Komparace KPSS Ústí nad Orlicí a KPSS Česká Třebová.....	25
2. VÝZKUMNÁ ČÁST	26
2.1. Cíl výzkumu a výzkumná otázka.....	26
2.2. Metodologie.....	26

ÚVOD

Úvodem bych ráda čtenáři nastínila, proč jsem si toto téma vybrala. Jednak k tomu přispělo mé dobrovolnické působení v několika organizacích, zabývajících se péčí a integrací seniorů a také přímá péče o seniora v rodině. Měla jsem možnost pohledu z několika stran a úhlů. Mluvila jsem se seniory a také s vedoucími pracovníky oněch organizací a zaujal mě právě jejich pohled na věc. Pohled lidí, kteří tento aparát řídí, kteří rozhodují o financování, plánování a péči. Ano, jejich pohled může být subjektivní, ale měla jsem možnost přesvědčit se, že většina z nich jsou lidé na pravém místě a svou práci dělají z lásky k seniorům. K lidem, bez nichž bychom nebyli kdo jsme a ani naše historie by nebyla tak bohatá.

Do své studie jsem si vybrala dvě samostatná města, tj. Ústí nad Orlicí a Českou Třebovou, především na základě jejich sousedství, podobné ekonomické úrovně a odvěké rivality, která mezi nimi panuje. Rivalita v pozitivním smyslu. Ráda bych zjistila, jak zástupci měst a organizací vnímají problém integrace seniorů a jejich celkový náhled na věc.

Ve své práci se budu snažit nalézt odpovědi zejména na tyto otázky:

- Jaké hlavní metody a přístupy volí činitelé veřejné správy a dobrovolných organizací k integraci seniorů?
- Jaká rizika ohrožení integrace seniorů činitelé vnímají?
- Jakým způsobem se dozvídají, jak se jejich metody uplatňují v praxi? Tzv. zpětná vazba?

„Nikoliv objektivní kritéria, ale tolerance, důvěra, bezpečí a identifikace určují klima. Zde může být vykonávána sociální práce, ne tam, „kde vítězí pravda“, ale tam, kde bude východiskem jednání shoda.“¹

---

¹ Van der Laan 1998, str. 147

1. TEORIE A METODOLOGIE

1.1. Stárnutí a stáří

Úvodem této kapitoly bych ráda upozornila na diametrální rozdíl mezi stářím a stárnutím. Stárnutí je zcela přirozený biologický proces, ale také proces nezvratný a nepřetržitý, který trvá po celý život člověka. Jeho průběh u každého individuální. Liší se především na základě dědičných dispozic, životního prostředí a stylu života. „*Biologický proces stárnutí je provázen anatomickými a funkčními změnami organismu, které mají za následek pozvolné snižování pracovní schopnosti.*“² Zatímco stáří je poslední etapou stárnutí. Definice stáří je velmi obtížná a není jednotná. Nejčastěji se však používá rozdělení stáří podle WHO, kdy dělíme stáří takto:

- 65-74 let   mladí staří (young old)
- 75-84 let   staří (old old)
- 85 a více let   velmi staří (very old)

Toto rozdělení respektuje lépe demografický vývoj posledních let, kdy se změnila populační struktura společnosti ve všech průmyslově vyspělých zemích. Změnila se ve smyslu prodloužení délky života. V poslední době se neustále zvyšuje tzv. hranice produktivního středního věku a také hranice odchodu do starobního důchodu. Dochází k celkovému urychlenému stárnutí obyvatelstva, což má za následek jak problémy finanční, tak i sociální, kdy se společnost najednou neumí vyrovnat s velkým počtem lidí, kteří již nejsou ekonomicky aktivní, ale mají ještě sílu a chuť do života. „ Teprve v posledních letech se i u nás mluví o kvalitě života, ne jen o jeho délce. Právě samostatnost, rozumná míra finančního zajištění a možnost spolurozhodovat o sobě je ve stáří vysokou hodnotou.“³

Koho tedy pro sociální účely můžeme považovat za seniora? Obecně je člověk senior po ukončení ekonomické aktivity, tedy s odchodem do důchodu. Je ale znám fakt, že určité procento seniorů se i po dovršení důchodového věku dál věnuje své práci a udržuje se tak nejen na lepší ekonomické úrovni, ale i v celkové kondici.

---

² GOLDMANN 2004, str. 73

³ VENGLÁŘOVÁ 2007, str. 11

1.1.1. Sociální vyloučení

„Dnešní společnost je legitimizována v očích svých členů zejména ekonomickým růstem, jenž jde ruku v ruce s obecným růstem blahobytu, na němž se různé sociální vrstvy či jedinci mohou podílet rozdílnou měrou, ale z něhož není, respektive neměl by být, nikdo z principu a priori vyloučen.“⁴

Ano, žijeme ve společnosti, která přijala antidiskriminační zákony, avšak sociální exkluze a marginalizace je v naší společnosti stále aktuální. Exkluze i marginalizace představují pro společnost univerzální kulturní mechanismy, jak se vyhnout něčemu, či někomu s nežádoucím statusem nebo chováním. Zatímco marginalizace znamená odsouvání na okraj společnosti, exkluze, neboli sociální vyloučení již vylučuje jednotlivce, či podskupinu z majoritní společnosti. Zjednodušeně řečeno, jedná se o sankce pro ty, kteří porušují, chtěli by, nebo jsou podezřelí z porušení vnitřního řádu společnosti.

Toto ohrožení může být důsledkem zejména čtyř faktorů (mnohdy jejich kombinací), kterými jsou především⁵:

- Odmítnutí majoritní společnosti integrovat určité jedince či kolektivity. Může jít o marginalizované osoby, ale i o celé kolektivity odmítané vědomě majoritou na základě jejich kulturní, náboženské či jiné odlišnosti.
- Odmítnutí určitých jedinců či kolektivů integrovat se a jejich tendence vytvářet uzavřené kulturně (nebo nábožensky) vymezené enklávy, často i ve formě komunit, které jsou vymezeny i územně a ohraničují se mnohdy i kulturně a jazykově (vytváří se tak hranice mezi těmito komunitami a majoritní společností).
- Osobní charakteristiky vylučovaných osob, jako jsou nízká úroveň jejich kapitálů (ekonomického kapitálu, vzdělání a sociálního kapitálu) nebo nekompatibilita jejich kapitálů s kapitálem majoritní společnosti (odlišný kulturní kapitál). Tyto osobní charakteristiky považují někteří za důsledek osobnostních defektů a nemorálnosti, jiní poukazují na to, že jsou dány hlavně strukturálními faktory (blokované příležitosti).
- Strukturální faktory (často související i s hodnotami) bránící jedincům či kolektivům integrovat se (nezávisle na jejich vůli k integraci i nezávisle na vůli majoritní společnosti integrovat je), zejména velké nerovnosti (podporované například

---

⁴MAREŠ 2006 str. 5

⁵⁵ MAREŠ 2006

meritokratickými hodnotami), povaha lokálních trhů práce, na něž jsou vylučované osoby odkazovány, špatné životní prostředí a nedostatečná občanská vybavenost území, na němž žijí.

Zmíněné faktory často působí společně a proto je velmi obtížné celou situaci změnit a dochází zde k sociální reprodukci exkluze a marginalizace. V současné době se nacházíme s dekadě sociální inkluze, tedy začleňování exkludovaných osob, nebo osob ohrožených sociálním vyloučením do společnosti.

K inkluzi exkludovaných skupin obyvatel začíná přispívat zejména komunitní práce a také celý koncept sociální politiky státu se transformuje ve prospěch sociální inkluze. Pro takový koncept sociální spravedlnosti mohou mít lidé různé motivy, mezi nimiž můžeme identifikovat zejména tyto hlavní motivy:⁶

- sounáležitost a identifikace se společenstvím (komunitou)
- morální závazek vůči společenství
- dlouhodobý individuální zájem
- respektovaná autorita (donucení autoritou)

„Tak či onak, sociální exkluze se vymezuje jako proces, v němž se společnost výrazně polarizuje. Je to proces vydělování jedinců i sociálních kolektivů ze společnosti, který je zbavuje práv a povinností, která jsou s členstvím v ní spojena.“⁷

Pro tyto osoby je potom návrat do řádu majoritní společnosti více než komplikovaný a tyto osoby, či skupiny již často nechtějí pravidla společnosti znovu přijmout a tak sami sebe marginalizují. V případě seniorů je tato situace o to složitější, že jejich tělesná a sociální mobilita se v průběhu stárnutí snižuje a senioři se tak dostávají do pozice osoby, která je závislá na cizí pomoci.

1.1.2. Postavení seniora v dnešní době⁸

Stárnutí je individuální proces, avšak i celospolečenský jev. V průběhu času společnost změnila svůj pohled na stárnutí a staré lidi. Dříve byli lidé v postproduktivním věku nositeli hodnot, tradic a moudrosti. Dnes se senioři stávají mnohdy nechtěnou přítěží. V minulosti znamenal přechod z produktivního věku do seniorského vrchol kariéry a toho, čeho mohl člověk v životě dosáhnout. V současné

---

⁶ SIROVÁTKA 2000

⁷ MAREŠ 2006, str. 7

⁸ ROČKOVÁ 2009

době můžeme hovořit spíše o sestupu z onoho pomyslného vrcholu. „*Současná společnost vede člověka k nezávislosti. Skutečnost však je, že o seniorech v důchodu často rozhodují jiní (nezávislí a ekonomicky činní), možnosti volby pro seniora samotného se zužují. Senior bez práce pak nevidí hodnotu ve svém stáří a sebehodnocení seniorů obecně je často nízké.*“⁹

Obecně platí, že k nejvyšší degradaci stáří dochází ve společnostech s vysokou mírou produktivity. Těmto lidem nehrozí osobní úpadek v rámci chudoby, ale stanou se z nich najednou lidé bez smyslu života. Postrádají jakýkoli program a musí se s tím vyrovnat jak sami, tak jejich okolí. Proti tomuto se snaží bojovat jak sami senioři, tak různé organizace a spolky, zajišťující starým lidem nejen potřebnou péči, ale umožňující jim i další rozvoj, ať už duševních nebo fyzických schopností a začleňují je zpět do společenského dění. „*Jestliže integrace seniorů s celou společností dobře nefunguje, vznikne uvnitř staré generace pocit izolovanosti, bezmoci a marnosti. Důsledkem pak může být neangažovanost, lhostejnost seniorů k dění ve společnosti i k sobě. Izolovaný senior zůstává sám, s pocitem nejistoty a úzkosti, které jsou výsledkem neschopnosti překonat lidské odcizení.*“¹⁰

1.1.3. Integrace seniorů

Na začátek této kapitoly bych ráda zodpověděla otázku co je to vlastně integrace. Integrace je postupné začleňování do společnosti, jejích zákonů a společenského dění. Také se můžeme setkat s teorií, že *integrace je přechod od mnohavrstevnosti k jednotě.*¹¹ V oblasti seniorů je tento pojem jen těžko uchopitelný z důvodu jeho měřitelnosti. Jak změřím, že je senior integrován do společenského dění? Obecně se bere v potaz množství organizací a spolků zajišťujících v dané lokalitě péči a umožňující seniorům plnohodnotný život. Toto množství a diferenciací aktivit nám může mnoho napovědět.

Sociální integrace seniorů nezačíná jen využíváním ambulantní, terénní či pobytové sociální péče, ale je nutné na ni nahlížet z hlediska celkového aspektu života seniora zahrnující nejen sociální či zdravotnické služby, ale také využívání volného času, způsob bydlení a stravování.

---

⁹ROČKOVÁ 2009, str. 23

¹⁰ ROČKOVÁ 2009. Str. 24

¹¹ Van -der Laan 1998. Str. 150

Při poskytování sociálních služeb se také stále zvyšují nároky na kvalitu těchto služeb, které vedou k nutnosti zvyšování znalostí a zlepšení dovedností pracovníků, kteří se v praxi setkávají a pracují s cílovou skupinou seniorů.

1.1.4. Primární a sekundární péče o seniory

Primární péče

Primární péči můžeme definovat jako soubor aktivit, které souvisejí s ochranou a podporou zdraví, ošetřováním, léčením a rehabilitací a jsou maximálně přiblíženy bydlišti člověka. Za primární péči můžeme tedy považovat zejména zdravotnické služby a některé služby spadající do sociálního resortu. Až do nedávna obecně platil názor, že stačí pouze tato primární péče. Péče, která se postará aby senior neměl hlad, nebyl hygienicky ani zdravotně zanedbán. Došlo k přílišné „*medicinalizaci*“¹², tedy snahy řešit všechny problémy starého člověka medicínskými prostředky. Pro účely integrace do společnosti se však toto nedá považovat za dostačující. Zhruba před deseti lety se proto v české společnosti začali rozvíjet i jiné služby, zaměřené nejen na fyzické potřeby, ale i na duševní vyžití.

Zařízení a služby primární péče pro seniory

- Domov pro seniory
- Pečovatelská a ošetřovatelská služba
- Léčebna dlouhodobě nemocných
- Domy s pečovatelskou službou
- Domácí ošetřovatelská péče
- Hospic

---

¹² Goldman 2004, str. 73

Sekundární péče

Za sekundární péči můžeme pro naše účely považovat všechny sociální organizace, zaměřující se na aktivizaci a udržitelnost seniorů v duševní rovnováze. Jedině tak totiž mohou senioři udržet krok s moderní společností, neztratit se v jejím dění a udržet tak i společnou řeč s mladšími generacemi.

Zařízení sekundární péče pro seniory

- Kluby seniorů
- Ergoterapeutické dílny
- Poradny – sociálně právní, občanská
- Domovinky a stacionáře pro denní pobyt

Obecně vzato platí, že obě složky péče by měly být v rovnováze a vzájemně se doplňovat, tak aby nedošlo ke snaze redukovat problém starého člověka na problém čistě medicínský, či naopak na problém sociální. Organizace poskytující tyto služby, by se měli vzájemně doplňovat a zamezit zbytečné konkurenci a případnému zanedbání péče.

1.2. Integrace seniorů ve městech Ústí nad Orlicí a České Třebové

1.2.1. Zdůvodnění výběru lokality

Města Ústí nad Orlicí¹³ a Českou Třebovou¹⁴ jsem vybrala záměrně vzhledem k jejich téměř stejné ekonomické úrovni, stejnému počtu obyvatel, který se stabilně pohybuje okolo 15. tisíc obyvatel. Města jsou od sebe vzdálena cca 8 km, což zajišťuje určitou spolupráci mezi zástupci měst a také úzkou provázanost sociálních a jiných služeb. Tato krátká vzdálenost také poskytuje relativně pohodlný přístup k organizacím a jejich působení v obou městech.

K výběru měst určitě přispělo také to, že pocházím z Ústí nad Orlicí a dobře znám zdejší organizace. Také jsem ale měla možnost nahlédnout do některých

---

¹³ <http://www.ustinadorlici.cz/mesto/>

¹⁴ <http://www.ceska-trebova.cz/>

organizací v České Třebové a tak se zrodil nápad na komparaci sociálních služeb pro seniory.

1.2.2. Integrace seniorů v Ústí nad Orlicí

Péči o seniory a integraci zajišťují tyto organizace:¹⁵

1) Domov důchodců Ústí nad Orlicí PO

- posláním je poskytovat sociální, ošetrovatelské a zdravotní služby, které vycházejí z individuálně stanovených potřeb uživatelů, poskytovat uživatelům takovou podporu a pomoc, která by jim umožňovala zachovat si v co největší míře svůj dosavadní způsob života při zachování maximální samostatnosti, respektovat a podporovat individuální charakter, důstojnost a sociální začleňování uživatelů
- cílovou skupinou jsou senioři a osoby s chronickým duševním či zdravotním postižením

2) Denní stacionář při Domu pokojného stáří sv. Kryštofa

- posláním organizace je umožnit uživateli co nejdelší pobyt v domácím prostředí a poskytovat mu co nejlepší péči v době, kdy se o něj rodina nemůže postarat. Dále individuálně aktivizovat klienta za účelem udržení, případně zlepšení jeho soběstačnosti a dovedností a poskytnout rodině jistotu, že klient nezůstane doma bez pomoci.
- cílovou skupinou jsou částečně soběstační senioři a tělesně postižení od 27 let věku z Ústí nad Orlicí

3) Charitní pečovatelská služba Ústí nad Orlicí

- posláním této služby je poskytnout starým a zdravotně postiženým občanům laskavou a odbornou péči ve vlastním domácím prostředí, aby tak napomohla lidem prožít důstojný život tam, kde se cítí doma

---

¹⁵ Město Ústí nad Orlicí 2010

Dostupné z WWW: <http://www.ustinadorlici.cz/files/komunitni_plan/katalog_sluzeb.pdf>.

- cílovou skupinou jsou uživatelé, kteří mají sníženou soběstačnost v základních životních dovednostech a o které se jejich rodinní příslušníci nemohou, neumí nebo nechtějí postarat

4) Pečovatelská služba

Centrum sociální péče města Ústí nad Orlicí

- služba má pomoci podporou a pomocí uživatelům zvládat nepříznivé životní situace, způsobené sníženou schopností péče o sebe nebo svou domácnost, při setrvání v jejich domácím prostředí
- cílovou skupinou jsou zejména senioři, kteří potřebují vzhledem ke svému věku, sociálním nebo zdravotnímu stavu pomoc další osoby k zajištění svých potřeb

5) Senior doprava, Oblastní spolek ČČK Ústí nad Orlicí

- smyslem projektu je provozování sociální dopravy – přepravy pro seniory, osoby zdravotně postižené a rodiče s dětmi. Jedná se o osoby, které jsou oslabeny díky své sociální situaci nebo ztrátě některé své schopnosti z důvodu věku, zdravotního stavu, životních návyků či sociálně znevýhodňujícího prostředí.
- jedná se o zkvalitnění života výše uvedených osob v oblasti dopravní dostupnosti – např. návštěvy u lékaře, nákupy, dovoz do města, senior klubů atd.

6) Senior centrum, Oblastní spolek ČČK Ústí nad Orlicí

- volnočasové, vzdělávací a relaxační centrum pro seniory
- centrum zajišťuje zejména tyto aktivity : kavárnička – centrum setkávání, přednášky, besedy, relaxační a rehabilitační cvičení, masáže, výlety, pobyty pro seniory, počítačové kurzy, výstavy a výtvarné činnosti
- jednotlivé aktivity vychází v měsíčním přehledu

7) Abrahám klub, Římskokatolická farnost v Ústí nad Orlicí

- sdružení seniorů, kteří se pravidelně setkávají, jezdí na výlety, vyvíjejí charitativní činnost pro chudé, spolupracují s dalšími organizacemi ve městě a vzájemně propojují činnost
- cílovou skupinou jsou soběstační senioři

8) Senior klub města Ústí nad Orlicí

(Komise rady města pro práci se seniory)

- posláním je pomoc seniorům, osobám v tíživé životní situaci, osobám osamělým, s organizací volného času, v navazování kontaktů, začleňování do společnosti, umožněním jejich seberealizace účastí na kulturním životě, na výletech, zájezdech a besedách k různým tématům a zvyšování si tělesné zdatnosti
- klub spolupracuje s polským Klubem důchodců z Bystřice Klodské a organizuje vzájemné výměnné pobyty
- cílovou skupinou jsou senioři a příjemci jakéhokoli důchodu

9) Půjčovny kompenzačních pomůcek

- Centrum komplexní péče s. r. o
- Domácí ošetrovatelská péče
- Regionální půjčovna kompenzačních pomůcek Ústí nad Orlicí

1.2.3. Integrace seniorů v České Třebové

Péči o seniory a integraci zajišťují tyto organizace:¹⁶

1) Domov pro seniory

---

¹⁶ <http://www.ceska-trebova.cz/domov-pro-seniory-pecovatelska-sluzba-denni-stacionar/os-1393/p1=2709>

- jedná se o zařízení sociální péče pro občany pobírající starobní, nebo invalidní důchod a současně potřebující komplexní péči, jež jim nemůže být zajištěna v jejich vlastním domácím prostředí.

- cílovou skupinou jsou senioři

2) Pečovatelská služba

- pečovatelská služba poskytuje sociální služby seniorům a osobám se zdravotním postižením, jejichž zdravotní stav je stabilizovaný a nevyžaduje zdravotní péči.
- služba je poskytována v domácnostech klientů, v Domech s pečovatelskou službou i v Denním stacionáři.
- cílovou skupinou jsou senioři a zdravotně postižení občané

3) Denní stacionář – ambulantní pečovatelská služba

- posláním je poskytovat potřebnou péči a aktivizaci uživatelům, kteří jsou osamělí, nebo o které se jejich rodina přes den nemůže postarat.
- aktivizační programy zajišťuje pečovatelská služba a poskytuje i doprovod do zařízení
- cílovou skupinou jsou senioři

4) Senior doprava, Oblastní spolek ČČK Ústí nad Orlicí

Pracoviště Česká Třebová

- smyslem projektu je provozování sociální dopravy – přepravy pro seniory, osoby zdravotně postižené a rodiče s dětmi. Jedná se o osoby, které jsou oslabeny díky své sociální situaci nebo ztrátě některé své schopnosti z důvodu věku, zdravotního stavu, životních návyků či sociálně znevýhodňujícího prostředí.
- jedná se o zkvalitnění života výše uvedených osob v oblasti dopravní dostupnosti – např. návštěvy u lékaře, nákupy, dovoz do města, senior klubů atd.

5) Domácí ošetrovatelská péče – Oblastní charita Ústí nad Orlicí

Pracoviště Česká Třebová

- služba si klade za cíl poskytovat potřebnou péči uživatelům přímo v místě jejich bydliště
- cílovou skupinou jsou senioři

6) OREL Česká Třebová

- tělovýchovná organizace podložená křesťanskými základy
- posláním je především podpora sportu pro všechny a rozvíjení sportovního ducha
- pro seniory je zde dostupná služba relaxačního a kondičního cvičení

1.2.4. Komparace zařízení v obou městech

Podle výčtu organizací je zřejmé, že integrace pomocí primární péče je v obou městech zajištěna dostatečně. Příslušníci rodin a i sami senioři se tedy nemusí bát, že by se o ně neměl kdo postarat. Je však na místě říci, že státní péče by měla nastupovat, až v případech kdy se rodina o seniora *nemůže, nechce, nebo neumí postarat*.¹⁷ Zde má svou nezastupitelnou funkci pečovatelská služba, která funguje také velice dobře v obou lokalitách. Svoje sídlo má v domech s pečovatelskou službou, což umožňuje seniorům, kteří zde žijí, jakýsi pocit bezpečí a zároveň nezávislosti. Tato služba je tzv. terénní, což znamená, že je poskytována v domácím prostředí uživatele a poskytuje mu potřebné služby, zároveň ale zanechává klienta dostatečně autonomního. Zajištění potřeb uživatelů v seniorském věku na poli primární péče může být tedy hodnoceno kladně.

Zaměří-li se na integraci pomocí sekundární péče, vyplývá z výše uvedeného, že Ústí nad Orlicí poskytuje cílové skupině množství možností k aktivizaci. Ve městě funguje nespočet spolků, zaměřujících se na integraci seniorů do společnosti a na organizaci jejich volného času. Taková péče může fungovat

---

¹⁷ ROČKOVÁ 2009

Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/258723/lf_m/Postaveni_senioru_ve_spolecnosti.pdf>.

samozejmě, jen pokud je dokonale zajištěna primární péče¹⁸ a také za jistého přispění zástupců města a hlavně samotných seniorů. Bohužel v České Třebové se z dostupných zdrojů a informací nepodařilo nalézt jedinou organizaci podporující přímo cílovou skupinu seniorů a mající zájem o její integraci do společnosti.

1.3. Komunitní plánování¹⁹

Komunitní plánování neboli plánování sociálních služeb se v ČR začalo rozvíjet v roce 2000 a jednalo se o *česko-britský projekt, kde se zkoumalo hlavně to, je-li idea britského komunitního plánování přenositelná do českých podmínek.*²⁰ Projekt trval tři roky a během jeho průběhu se ukázalo, že tento nápad je aplikovatelný i v českých sociálních službách. MPSV²¹ proto vytvořilo projekt, který měl za úkol šířit informace o plánování sociálních služeb a podporovat komunitní plánování tam, kde již bylo zavedeno. Velká změna nastala se vstoupením v platnost zákona č. 108/2006 sb. O sociálních službách²². V něm už mělo plánování sociálních služeb svou pevnou pozici a začalo tak vstupovat do povědomí nejen krajů a obcí, ale i široké veřejnosti. V současné době jsou do komunitního plánování zapojeny všechny kraje a mnoho obcí s rozšířenou působností.

Ráda bych zde vymezila, co je to vlastně komunitní plánování. Základem komunitního plánování sociálních služeb je spolupráce **zadavatelů** (obcí, krajů) s **uživateli** (klienty) a **poskytovateli** (jednotlivými organizacemi) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě služeb a realizaci konkrétních kroků. Společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb. Při plánování sociálních služeb se vychází zejména z porovnání existující nabídky sociálních služeb se zjištěnými potřebami (potenciálních) uživatelů služeb. Výsledek provedeného srovnání slouží jako jeden z klíčových podkladů pro zformulování priorit v oblasti sociálních služeb. Velkou výhodou tohoto plánování je jeho poloha. Obce rozhodují ve prospěch svých organizací a zájmu svých občanů. Vzhledem ke snadnému přístupu k informacím dochází k efektivním krokům, důležitým pro dobrou kvalitu sociálních služeb v dané lokalitě. Mnohdy však také dochází

---

¹⁸ viz. Kapitola 1.2.4: odst. 1.

¹⁹ Asociace vzdělavatelů sociální práce 2009

²⁰ Asociace vzdělavatelů sociální práce 2009: str. 4

²¹ <http://www.mpsv.cz/cs/858>

²² http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

k neshodě mezi zástupci organizací. „Dosáhnout toho, aby v jednotlivých segmentech spolupracovali poskytovatelé, kteří by si za jiných okolností tvrdě konkurovali, a domluvili se zástupci klientů i zadavateli služeb vyžaduje zručné manažerské schopnosti vedoucího pracovníka.“²³

V současné době je komunitní plánování financováno jak z veřejného rozpočtu, tak z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost Evropské Unie.²⁴

1.3.1. Komunitní plánování jako cesta ke spokojenosti

Komunitní plánování má výhody především v tom, že na relativně malém území realizuje projekty potřebné pro cílové skupiny na tomto území. Nespornou výhodou také je, že jsou do plánování sociálních služeb zapojeni přímo občané města a mohou tak ovlivnit jeho dění. „Lidé vědí, že když se podílejí na komunitním plánování a realizují projekty v návaznosti na komunitní plán, mají šanci získat peníze od města. Vědí také, že město nedovolí, aby někdo porušoval pravidla, což je další motivující prvek pro aktivní spolupráci.“²⁵

V některých obcích je komunitní plánování teprve na začátku, dochází zde k mapování terénu a všech dostupných organizací. Některé obce již ale pokročily a došlo zde k vytvoření střednědobých a dlouhodobých plánů, tzn. jak by se měli sociální služby a pomoc v obci vyvíjet. Ukazuje se také, že komunitní plánování je velmi dobrá forma integrace exkludovaných skupin obyvatel a jejich participace na veřejném dění. Tito občané si přijdou užiteční a mají svou sociální roli.

Shrnutí přínosu komunitního plánování sociálních služeb

- Zvyšuje dostupnost a kvalitu sociálních služeb, rozšiřuje jejich nabídku, zajímá se o to, aby sociální služby odpovídaly zjištěným potřebám a je schopen průběžně reagovat na změny
- Zajišťuje efektivitu investovaných finančních prostředků, protože jsou vynakládány jen na takové služby, které jsou opravdu potřebné
- Zprůhlední postup při rozhodování o sociálních službách

²³ Asociace vzdělavatelů sociální práce 2009: str. 10

²⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/oplzz>

²⁵ Asociace vzdělavatelů sociální práce 2009: str. 10

1.3.2. Komunitní plánování sociálních služeb v Ústí nad Orlicí^{26 27}(dále jen KPSS)

První myšlenka o komunitním plánování se zrodila v Ústí nad Orlicí v roce 2007. Krátce na to se sešla iniciační skupina a z té potom byla zastupitelstvem města ustanovena tzv. **řídící skupina KPSS**. Předsedou se stal místostarosta města JUDr. Zdeněk Ešpandr, a funkcí koordinátorky byla pověřena metodička komunitního plánování sociálních služeb, Jana Broulíková, DiS. Následovalo vymezení území, na kterém by měl proces plánování probíhat. Výsledkem snažení o zapojení obcí do KPSS bylo připojení obcí: Dlouhá Třebová, Dolní Dobrouč, Hnátnice, Libchavy, Orlické Podhůří a Řetová.

V rámci KPSS byly ve městě Ústí nad Orlicí zřízeny tyto skupiny:

- **Osoby se zdravotním postižením** – tato skupina se měla zabývat rovněž potřebami a problematikou seniorů.
- **Osoby v obtížné životní situaci** – tématem pro tuto pracovní skupinu se stal i problém dlouhodobé nezaměstnanosti, života romské komunity a obyvatel vyloučených lokalit.
- **Rodiny s dětmi, mládež** – součástí této cílové skupiny se stala i problematika osob ohrožených patologickým chováním a drogou.
- **Senioři** – tato skupina se zabývá zajištěním péče pro seniory a jejich integrací do společnosti

Od počátku KPSS v Ústí nad Orlicí se podařilo zaznamenat hned několik úspěchů. Prvním z nich bylo vydání **Katalogu sociálních a souvisejících služeb v Ústí nad Orlicí²⁸**, který umožňuje snadný přehled o sociálních službách ve spádové oblasti všem uživatelům i široké veřejnosti. Katalog je volně k odběru na informačním centru města. Mezitím začaly skupiny KPSS tvořit střednědobý komunitní plán a ten byl představen a nabídnut k připomínkování veřejnosti v rámci

---

²⁶ <http://www.ustinadorlici.cz/urad/strategicke-dokumenty/komunitni-plan/>

²⁷ Komunitní plán Ústí nad Orlicí 2010

Dostupný z WWW:

http://www.ustinadorlici.cz/files/komunitni_plan/komunitni_plan_usti_nad_orlici_format_uvod_last.pdf

²⁸ Město Ústí nad Orlicí 2010

Dostupné z WWW: <http://www.ustinadorlici.cz/files/komunitni_plan/katalog_sluzeb.pdf>

nultého ročníku **Veletrhu sociálních služeb Ústí nad Orlicí**. Ke schválení Radě a Zastupitelstvu města Ústí nad Orlicí byl předložen v říjnu roku 2010.

1.3.3. KPPS pro seniory v Ústí nad Orlicí²⁹

Cílová skupina seniorů je pro KPPS klíčovou, neboť celkový věk populace se stále zvyšuje a dá se předpokládat, že počet lidí v seniorském věku stoupne do budoucna až o třetinu. Proto je nutné předpokládat zvýšený zájem právě o služby pro staré lidi a také navyšovat stávající kapacity pobytových zařízení. *„Cílem sociální politiky by mělo být zajistit seniorům v největší míře možnost žít v jejich přirozeném prostředí. Průzkumy dokazují, že tento způsob péče o seniory je efektivní – nejen finančně méně náročný, ale především prospívá samotnému zdraví a kvalitě života seniorů.“³⁰*

Pracovní skupina KPPS pro seniory se schází v pravidelných intervalech již od roku 2007 a pro plnění střednědobého komunitního plánu navrhla tyto opatření:

- **Rozšíření provozu Senior dopravy ČČK³¹ v Ústí nad Orlicí**
  - prodloužení stávající pracovní doby (7:00 - 15:30 => 7:00 – 18:00)
  - rozšíření stávající pracovní doby (pondělí – pátek => pondělí – neděle)
  - rozšíření dopravy o další automobil, který by měl pevnou zastávkovou trasu
  - očekávaným přínosem je zejména zlepšení dopravní obslužnosti, zkvalitnění života seniorů a lepší dostupnost služby
- **Zřízení oddělení pro osoby s Alzheimerovou chorobou a jinými formami demence v Domově důchodců Ústí nad Orlicí**
  - zajištění pomoci rodinám pečujícím o osoby s demencí

---

²⁹ Komunitní plán Ústí nad Orlicí 2010

Dostupný z WWW:

http://www.ustinadorlici.cz/files/komunitni_plan/komunitni_plan_usti_nad_orlici_format_uvod_last.pdf

³⁰ tamtéž: str. 87

³¹ str. 11 tohoto dokumentu

- zajištění dostupností této péče v rámci regionu
  - zmenšení handicapu osob s touto nemocí
  - zajištění odpovídající péče a stálého dohledu
- **Terénní pečovatelská služba pro obce patřící do správního obvodu obce s rozšířenou působností Ústí nad Orlicí**
    - cílem je individuálně poskytnout podporu a pomoc při péči o osobu, při poskytnutí a zajištění stravy, při hygieně, při zajištění chodu domácnosti

Pro plnou integraci seniorů počítá KPPS i nadále s podporou těchto služeb:

- Senior doprava ČČK Ústí nad Orlicí³²
- Abraham klubu Římskokatolické farnosti – děkanství v Ústí nad Orlicí³³
- Dům pokojného stáří Ústí nad Orlicí, městská část Kerhartice – Římskokatolická charita
- Pečovatelská služba – Centrum sociálních služeb Ústí nad Orlicí³⁴
- Chráněné bydlení – Centrum sociálních služeb Ústí nad Orlicí
- Komise Rady města Ústí nad Orlicí pro práci se seniory („Senior klub“) – Centrum sociální péče města Ústí nad Orlicí³⁵
- Domov důchodců Ústí nad Orlicí – zajištění provozu³⁶
- Senior centrum ČČK – Oblastní spolek ČČK Ústí nad Orlicí³⁷

---

³² Str. 11 tohoto dokumentu

³³ Str. 12 tohoto dokumentu

³⁴ Str. 11 tohoto dokumentu

³⁵ Str. 12 tohoto dokumentu

³⁶ Str. 10 tohoto dokumentu

³⁷ Str. 12 tohoto dokumentu

1.3.4. Komunitní plánování sociálních služeb v České Třebové³⁸

Česká Třebová přistoupila k metodě komunitního plánování relativně nedávno, avšak jsou zde patrné četné snahy o zapojení této metody do běžného fungování města. Do KPPS není zapojena jen samotná Česká Třebová, ale i obce Rybník, Semanín, Přívrat a Třebovice.

Město Česká Třebová již učinilo první podstatný krok v KPPS. Zmapovalo a zhodnotilo poskytovatele sociálních služeb a vytvořilo jejich adresář, doplněný o mapu města pro lepší orientaci. Vytvořením tohoto **adresáře poskytovatelů sociálních služeb³⁹** dochází k významnému kroku v procesu komunitního plánování a lze u něho očekávat okamžitý praktický přínos pro všechny zúčastněné strany. Město Česká Třebová vydalo tento adresář sociálních služeb s cílem podávat občanům srozumitelnou formou informace o sociálních službách, zejména o jaký druh služby se jedná, jaká je cílová skupina a okruh klientů, kterým je služba poskytována, a koho lze v případě zájmu kontaktovat, atd.

Aktuálně dochází k tvorbě pracovních skupin a poté bude s největší pravděpodobností vytvořen komunitní plán.

1.3.5. Komparace KPPS Ústí nad Orlicí a KPPS Česká Třebová

Z předběžného výzkumu se ukazuje, že si Česká Třebová ještě plně neosvojila zásady komunitního plánování sociálních služeb. Avšak je pravdou, že takové projekty se nedají realizovat ze dne na den a každá snaha je krokem vpřed.

Oproti tomu v Ústí nad Orlicí je již vytvořen komunitní plán s jasnou vizí a veřejnost je již dostatečně zapojena do činnosti KPPS. Otázkou je, zda se tato vize podaří naplnit.

K objasnění této problematiky z větší části přispěje výzkumná část této práce.

---

³⁸ <http://www.ceska-trebova.cz/komunitni-planovani-zakladni-informace/d-3029/p1=2710>

³⁹ tamtéž

2. VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1. Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem výzkumu této práce bude zhodnotit zejména dostupnou péči a integrační teorii v oblasti seniorů obou spádových oblastí, tj. města Ústí nad Orlicí a města Česká Třebová. Tato práce si také klade za cíl porovnat komunitní plány obou měst a zhodnotit jejich propracovanost.

Ráda bych upozornila, že na výzkumné otázky odpovídají zástupci měst a řídicí pracovníci organizací, neboť mne jejich pohled na danou věc velmi zajímá.

Hlavními otázkami, na které mi má výzkum odpovědět, tedy jsou:

„Jaké hlavní metody a přístupy volí činitelé veřejné správy a zástupci organizací k integraci seniorů?“

„Jaká rizika ohrožení integrace seniorů činitelé vnímají?“

„Jakým způsobem se dozvídají, jak se jejich metody uplatňují v praxi? Tzv. zpětná vazba?“

2.2. Metodologie

Výzkum se uskutečnil v listopadu roku 2011 v obcích Ústí nad Orlicí a Česká Třebová. Zvolila jsem si kvalitativní techniku sběru dat, a to konkrétně polostrukturované rozhovory. Připravila jsem si okruh otázek, na který se budu ptát, a odpovědi už pak vyplynuly z rozhovorů. Všechny otázky byly otevřené a dávaly tak prostor respondentům na interpretaci vlastních myšlenek. Jako respondenty jsem pomocí vlastního úsudku, tedy teoretickou metodou výběru respondentů zvolila řídicí pracovníky měst a sociálních organizací a to konkrétně :

- Místostarostku města Česká Třebová
- Vedoucí sociálního odboru města Česká Třebová
- Ředitele sociálních služeb města Česká Třebová
- Zastupitele města Ústí nad Orlicí a zároveň ředitele Oblastního spolku Českého Červeného kříže Ústí nad Orlicí

- Vedoucí sociálního odboru města Ústí nad Orlicí
- Vedoucí pečovatelské služby města Ústí nad Orlicí

Na rozhovory byla nutná důkladná příprava, jak co se týče tvorby otázek, tak i přípravy na rozhovory. Před rozhovory jsem si já, jako tazatel musela důkladně ujasnit význam jednotlivých otázek a připravit si i doplňující dotazy, či pomůcky, tak aby respondenti plně pochopili, na co mají odpovídat, což se ve finální fázi ukázalo jako nejdůležitější. Rozhovory jsem zaznamenávala na nahrávací zařízení a pro případné zájemce budou uloženy k dispozici u mne.

Myslím si, že zvolená metoda byla validní a pro mne také velmi přínosná. Mému záměru skvěle posloužila a pomohla mi tak zhodnotit zkoumaný problém.

2.3. Průběh a zhodnocení rozhovorů

Ráda bych upozornila, že všichni respondenti jsou kromě svých řídicích funkcí účastni také v komisích pro komunitní plánování města, či v radách pro sociální problematiku. Mají proto komplexní pohledy na věc a mohou nezaujatě z několika úhlů danou situaci zhodnotit. Mimo toho jsou to lidé s mnohaletou praxí a zaujetím pro věc.

Všichni účastníci výzkumu se chovali velmi vstřícně a přijali mě se zaujetím a byl vidět jejich zájem o věc. Také několik z nich projevilo názor, že je více než potřebné a dobré, že se o tuto problematiku zajímá mladá generace a že je třeba oživit stojaté vody již fungujících projektů.

Ráda bych zde stručně shrnula průběh rozhovorů a zhodnotila odpovědi respondentů a jejich stanoviska.

Místostarostka města Česká Třebová

Paní místostarostka mne přijala ve své pracovně na Městském úřadě a chovala se velmi vstřícně i přes velmi nabitý program, který ten den měla. Na mé otázky odpovídala věcně a nezdržovala se zbytečnými informacemi. Několikrát nás bohužel vyrušil telefon, z čehož bylo patrné, že musíme náš rozhovor vést rychle a věcně.

Z rozhovoru vyplynulo, že město jako vhodnou metodu k integraci seniorů zvolilo komplexní péči a tou je kombinace Domova pro seniory a Pečovatelské služby v jednom, což jsou však služby pro lidi, kteří jsou v horším zdravotním stavu. Paní místostarostka se domnívá, že město se o tuto skupinu seniorů stará velmi dobře. Vyjádřila však lítost nad tím, že ač město celkem hojně přispívá na sociální služby, nakonec všechny tyto aktivity skončí na nedostatku peněz. Pro občany, kteří sice jsou v seniorském věku, ale nepotýkají se ještě se zdravotními neduhy, jsou zde připraveny kluby důchodců, na které město také dává příspěvky. Avšak působnost těchto organizací by mohla být podle paní místostarostky v budoucnu více rozšířena. Co se týká sociální exkluze, tak zástupkyně města vidí největší ohrožení ve špatném zdravotním stavu seniorů, kdy jsou tito odkázáni na rodinu, zdravotní a sociální služby. Ve městě funguje spolupráce Klubu seniorů a Mateřského centra, kde senioři figurují jako náhradní babičky, či dědečci. To však zajišťuje aktivizaci pouze zdravotně schopným jedincům. Znamená to tedy, že pro méně soběstačné by bylo třeba vybudovat ještě další služby. Podle zpětné vazby, kterou město dostává od organizací a od jednotlivých členů, se seniorům nejvíce zamlouvá služba Senior doprava, kterou však poskytuje Oblastní spolek Českého Červeného kříže Ústí nad Orlicí. Stojí však za zmínku, že město Česká Třebová na tuto službu hojně přispívá a zasloužilo se o její významné rozšíření. Co se týče komunitního plánování, tak Česká Třebová před třemi roky vydala katalog sociálních služeb a komunitní plán by se měl komplexně zpracovávat v příštím roce, kdy se bude velký význam klást na spolupráci i s Krajským úřadem a postupovat podle metodiky Pardubického kraje.

Ředitel Sociálních služeb města Česká Třebová

Sociální služby města Česká Třebová zahrnují komplexní služby pro seniory. Je zde Domov pro seniory a také sídlo Pečovatelské služby. Celý komplex je nově postaven a je patrné, že sem plyne mnoho z finančních zdrojů města. Původně jsem měla mít schůzku s vrchní sociální pracovnící, která na mě ale bohužel zapomněla a tak jsem na místě požádala pana ředitele a ten velmi vstřícně mé žádosti vyhověl. Velice se zajímal o mnou studovaný obor, náplň studia a o možnosti uplatnění. Bohužel mi ale nedovolil celý rozhovor natočit, takže jsem si musela dělat pouze rychlé poznámky. Celý rozhovor byl pojat velmi neformálně, z připravených tazatelských otázek jsme rychle přecházeli i na jiná témata, související se sociální

tématikou. Pan ředitel na mě působil dojmem manažera, který ale moc dobře ví, o čem hovoří.

Z rozhovoru vyplynulo že pan ředitel považuje metody města Česká Třebová za příkladné, komplexní a finance, které město poskytuje za více než dostačující. Dle jeho názoru bylo město ještě před dvěma lety 100% nejlepší v Pardubickém kraji v poskytování péči seniorům. Teď prý trochu uškodila krize, ale i tak jsou služby více než dobré. Nejlépe hodnotí zejména terénní Pečovatelskou službu a domov s Pečovatelskou službou s kapacitou bezmála 102 lůžek. Největší riziko vyloučení u seniorů považuje ředitel Sociálních služeb v tom, že mnoho seniorů má nedostačující finanční prostředky na to, aby si zajistili odpovídající péči a pokryli mnohdy i základní potřeby. Velký problém vidí hlavně v tom, že jsou drahé energie a tudíž se nedají služby příliš zlevňovat. Město se však podle něj snaží dělat co možná nejvíce, protože zastupitelé vědí, že staří občané potřebují péči, ale jak zdůraznil, vše je o financích. Sociální služby a jeho pracovníci však dostávají zpravidla kladnou zpětnou vazbu, která se realizuje především prostřednictvím dotazníkového šetření a osobních rozhovorů. Na téma komunitního plánování se pan ředitel vyjádřil pouze v tom smyslu, že radnice pracuje hodně, ale chybí jí zejména finance a také že komunitní plánování doprovází vysoká byrokratizace a je třeba proškolených koordinátorů.

Vedoucí sociálního odboru města Česká Třebová

Paní doktorka mne přijala velice přívětivě a trpělivě a dlouze odpovídala na mé dotazy. Několikrát nás bohužel vyrušil telefon, ale ona ho vždy rychle vyřídila a bylo vidět, že jí velmi záleží na řádných odpovědích na mé otázky. Dokonce si i některé informace hledala v počítači, aby mi neřekla něco nepřesného. Měla jsem pocit, že je to skutečná profesionálka a člověk na pravém místě. Její vyjadřování bylo odborné a velmi jasné.

Z jejích názorů vyplynulo, že město k integraci seniorů zvolilo zejména metodu dostatečného financování a zbytek potom nechává na ostatních organizacích, které tudíž mají dostatek finančních prostředků a pracovníků na to, aby pomáhaly seniorům ať již péčí pobytovou a nebo terénní. Sociální pracovníce dokonce vyhledávají seniory, jimž hrozí exkluze přímo v domácnostech a snaží se o řešení jejich problémů. Riziko sociální exkluze vidí paní vedoucí zejména v osamělosti seniorů a v tom, že senior se uzavře sám do sebe a ač potřebuje péči zvenčí, tak není

schopen ani ochoten ji přijmout. Také velké riziko vidí v tom, že senior se může často stát obětí týrání a je velmi těžké toto odhalit. Jako prevence sociálního vyloučení se nabízí městská politika přidělování bytů v domě s pečovatelskou službou a také terénní pečovatelská služby. Šetření na téma spokojenosti seniorů na tomto odboru neprobíhá řízeně, avšak spoustu seniorů dochází za sociálními pracovníci, nebo oni za nimi a mají tak poměrně dobrý přehled o tom, co a jak funguje a co naopak. Dle paní vedoucí by měl do několika let začít fungovat komplexní komunitní plán, který město již začíná zpracovávat. V současné době se zpracovává souhrn služeb které fungují a které město chce udržet a poté služby, které by chtělo město ještě do budoucna zrealizovat. V podstatě je zde komunitní plán v plenkách, ale aktivně se o něm jedná a přemýšlí.

Vedoucí sociálních služeb města Ústí nad Orlicí

Nejdříve bych chtěla paní vedoucí mnohokrát poděkovat, neboť si na mne udělala čas takřka ze dne na den a našla ve svém velmi zaplněném harmonogramu místo, aby mi mohla předat něco ze svých názorů. Přijala mne velmi vlídně a s profesionálním přístupem mi objasnila danou problematiku.

Podle paní vedoucí město jako hlavní metodu integrace zvolilo zřízení komise pro seniory a tom, že město finančně podporuje různé spolky a akce pro tuto komunitu. Považuje však za nedostačující tzv. pasivní péči, tedy péči pro občany, kteří již nejsou tolik zdravotně soběstační. Město prý zejména klade důraz na soběstačné seniory, avšak lidí se sníženou soběstačností je také mnoho. Co se týká služeb pro seniory, považuje paní vedoucí služby za dostačující a komplexní. Největší ohrožení exkluzí vidí paní vedoucí v nesoběstačnosti seniorů a také v tom, že jsou senioři mnohdy izolovaní a tudíž uzavření do sebe. Zároveň v tom ale vidí dobrou výzvu, neboť od Nového roku by se město mělo soustředit více na sociální práci, tyto lidi vyhledávat a pomoci jim z izolace. Jako zpětnou vazbu vidí paní vedoucí zejména v komunitním plánování, které funguje a funguje velmi dobře. V rámci implementace komunitního plánu by měla vzniknout skupina, která se bude zástupců seniorů přímo ptát, co by si přáli ve městě vybudovat a jak vidí jeho dosavadní dění. Co se týká komunitního plánování, tak zde to paní vedoucí vidí pozitivně, plán již vznikl, nějakým způsobem funguje, avšak podle jejího názoru mnohdy překračuje dané možnosti města. Ale je to plán a každý plán se nemusí vyplnit do poslední myšlenky. A hlavně se každý plán musí opřít o finanční

prostředky, které jsou na něj uvolněné. Co se ale týká opatření v oblasti seniorů, tak ty velice dobře kopírují a plní plán.

Vedoucí pečovatelské služby města Ústí nad Orlicí

Vedoucí pracovnice PS mě přijala velice kladně a trpělivě odpovídala na mé otázky. Bylo však bohužel patrné, že mé otázky jsou na ní příliš komplikované a odborné. Mnohdy nevěděla na co mi odpovědět, nakonec jsme se však domluvily a našly společnou řeč.

Město podle ní zaujalo metody v integraci seniorů zejména tím, že otevřelo sedm domů s pečovatelskou službou a velkým dílem se podílí na financování služeb pro seniory. Jako hlavní vyloučení vidí paní vedoucí zejména v tom, že hodně služeb má tendence k přepečovávání, kdy senior ztratí vlastní autonomii a snahu začlenit se a pak také v tom, že se senioři zavírají doma a sami se tak izolují od okolní společnosti. Co se týká šetření na téma spokojenosti, tak Pečovatelská služba provádí toho jednou za rok, což jí ukládají standardy. Šetření se provádí formou dotazníků a i sami senioři dochází za pečovatelkami a sdělují svoje názory a pocity. Komunitní plán města hodnotí vedoucí spíše jako pomalejší, což ale vidí spíše jako pozitivum. Jako přínosné hodnotí i zřízení pracovních skupin, kde jsou i samotní senioři a Ti připomínají a plánují spolu se zástupci měst. Komunitní plán vidí jako dobrou cestu, avšak všechno podle ní závisí na byrokratizaci a na finančních prostředcích, kdy dochází k tomu, že se spousta služeb dostalo do chodu, ale neví se, zda na ně po Novém roce budou vůbec finance a zda se podaří tyto služby udržet.

Ředitel Oblastního spolku Českého Červeného kříže Ústí nad Orlicí a zároveň zastupitel města a člen rady města pro sociální problematiku

Rozhovor u ředitele ČČK byl asi nejvíc neformálnější ze všech, neboť ho znám celý život a je to člověk mě velmi blízký. Přijal mne dokonce ve svátek, byl ke mě velmi milý a pozorný a zaujatě mě informoval o problematice.

V rámci pozornosti, kterou město věnuje občanům v sociálních službách, má pan ředitel za to, že je tato pozornost soustředěna zejména na seniory a na vybudování pevného zázemí pro ně. Podle něj si nemá senior v Ústí nad Orlicí na co stěžovat. Jako největší riziko vyloučení seniorů ze společnosti vidí to, že starý člověk zůstává doma, nevychází do společnosti a nevyhledávají aktivity. Na ČČK probíhá šetření na téma spokojenosti u seniorů a to formou dotazníkového šetření.

Problémem podle ředitele je nízká návratnost dotazníků, avšak probíhá i ústní komunikace mezi pracovníky ČČK a uživateli služeb a ta má podle ředitele vysokou návratnost a lze podle ní získat poměrně optimální zpětnou vazbu. Komunitní plánování považuje pan ředitel za poměrně rozvinuté. V jeho rámci došlo k několika významným posunům, avšak vychází najevo, že komunitní plán, tak jak byl schválen není úplně ideální, je tam mnoho věcí, které prostě nefungují. Problém je s organizacemi, které jsou zahrnuty do komunitního plánu, neboť tyto organizace si nárokují finanční prostředky a podporu. Avšak plán je plán a nemusí se ho podařit vyplnit. Z jeho slov také vyplynulo, že Komunitnímu plánování také zřejmě uškodilo dlouhé čekání na dotace z EU, které se podařilo získat až letos, po tříletém snažení. Jinak ale plánování hodnotí kladně. Dělá se hodně práce, pracovní skupiny se schází a v podstatě to funguje. Jen podle ředitele bude ještě trvat, než si lidé na takovouto službu zvyknou a budou chtít být její součástí.

2.4. Komparace

Z počátku, když jsem se tento výzkum chystala uskutečnit a vůbec se danou problematikou zabírat, jsem si myslela, že město Ústí nad Orlicí je oproti České Třebové hodně v popředí, co se týče integrace seniorů. Ale v průběhu mého zkoumání jsem zjistila, že každá mince má dvě strany a že tomu tak není.

V Ústí nad Orlicí fungují jak pobytové, tak terénní, tak i aktivizační činnosti. A právě ony aktivizační činnosti zde mají převažující ráz a na první pohled jaksi zastiňují další služby. Pravdou je, že v České Třebové tyto formy aktivní péče jsou zatím nedostačující. Na druhou stranu má Česká Třebová vybudované perfektní zázemí pro seniory se sníženou soběstačností a aktivní péči bude určitě ještě rozvíjet i v rámci komunitního plánu, o kterém se jedná.

Ráda bych také zhodnotila, jak se zástupci měst vlastně staví k sociální problematice, od čehož se úzce odvíjí problematika financování. Z dostupných informací a zdrojů jsem pochopila, že zástupcům města Česká Třebová nesmírně záleží na rozvoji sociálních služeb a také podle toho přerozdělují finance. Na sociální služby jde až jedna třetina rozpočtu města a podle vedoucích pracovníků může být město s tímto spokojeno. Nepanuje zde také žádná rivalita mezi zástupci jednotlivých organizací a řídicí pracovníci jsou velmi sdílní a vše probíhá v relativním klidu a se zájmem o věc. Na druhou stranu v Ústí nad Orlicí se sociální služby vždy řadily až za sport a finanční podporu sportovců. Mám zprávy, že se dokonce město odmítalo na některých zjevně dobrých projektech jakkoli podílet a nakonec pomohla

Česká Třebová, což je více než paradoxní. V Ústí nad Orlicí jsou řídicí pracovníci na vysoké profesionální úrovni, avšak je tu i trochu patrná vzájemná rivalita, která se týká především dvou Senior klubů, které paradoxně řídí dva zastupitelé, členové stejných komisí. Mám za to, že by se populismus neměl do sociálních služeb dostávat, ale to je téma zase na jinou diskusi.

Shrnu-li Komunitní plány obou měst, z výzkumu vyplývá, že Ústí nad Orlicí je jednoznačně v lepší výchozí pozici a má za sebou kus práce. Komunitní plánování zde funguje již pět let a za tu dobu se podařilo zrealizovat množství projektů.

Komplexně vzato, nemůžu se přiklonit ani na jednu, ani na druhou stranu. Každé město je v něčem lepší, v něčem ještě musí zapracovat. Ale ani v jedné sociální sféře nejsou závažné chyby, či nedostatky.

2.5. Shrnutí výsledků

Komplexně vzato, dozvěděla jsem se mnoho zajímavých výsledků. Mám větší přehled o tom, jakým způsobem města realizují své záměry v oblasti integrace seniorů a hlavně jsem získala přehled o názorech a postojích vedoucích pracovníků, které mě osobně velice zajímaly.

Ráda bych zde shrnula, zda došlo k zodpovězení mých výzkumných otázek.

„Jaké hlavní metody a přístupy volí činitelé veřejné správy a zástupci organizací k integraci seniorů?“

Dozvěděla jsem se, že řídicí pracovníci volí zejména přístupy pasivní péče, tedy zabezpečení péče o méně soběstačné občany. Preferují však i terénní služby, které napomáhají seniorům v aktivizaci a integraci v domácím prostředí. Nemalou podstatu přikládají také různým spolkům a klubům. Dodávají však, že jsou to bohužel služby jen pro soběstačné občany. Všichni řídicí pracovníci vyzvedli důležitost financování. Od výše finančních zdrojů se podle nich odvíjí i dostupná péče. Celkově se však dá říci, že jsou s se svými metodami spokojeni.

„Jaká rizika ohrožení integrace seniorů činitelé vnímají?“

Činitelé vnímají riziko především v izolaci seniora, ať již ve své domácnosti, či v pobytovém zařízení. Je podle nich velmi důležité nenechat seniora aby měl pocit, že již není důležitý, že o něj nemá nikdo zájem. Vyjádřili také názor, že se senior může snadno stát obětí domácího násilí a to se pak velmi těžko odhaluje, neboť

právě takový člověk je izolován od společnosti. Dále pak pracovníci vyjádřili obavy nad tím, že financování těchto služeb je v nadcházejícím období velmi nejisté, což se samozřejmě podepisuje na kvalitě a množství služeb.

**„Jakým způsobem se dozvídají, jak se jejich metody uplatňují v praxi?
Tzv. zpětná vazba?“**

Dochází zde především k jednotlivých šetřením na organizacích, které jim jednak ukládají standardy a které i řídicí pracovníci uplatňují dobrovolně, protože chtějí mít přehled o tom, jak jejich služby fungují. Ke zpětné vazbě dochází buď formou dotazníkového šetření a nebo individuálních rozhovorů, či korespondence. Podle řídicích pracovníků se senioři snaží vyjádřit své názory a cíleně připomínkovat.

Myslím si, že mi má výzkumná metoda a mé bádání pomohlo celkem dobře odpovědět na výzkumné otázky a s ničím jsem neměla problém. Rozhovory pro mne byly zajímavé, bylo nesmírně poučné sledovat řídicí pracovníky při jejich práci. Nabyla jsem dojmu, že jsou to lidé na pravých místech, profesionálové, kteří své práci a seniorům obětují mnohé.

3. ZÁVĚR

V začátku práce jsem si dala za cíl, že chci poznat, jakýma očima hledí vedoucí pracovníci organizací a zástupci měst na integraci seniorů. Myslím, že tohoto cíle se mi podařilo dosáhnout. Zjistila jsem, že řídicím pracovníkům velmi záleží na starých občanech. Vidí v nich, stejně jako já lidi, kteří ještě nejsou na konci svého života. Potřebují jen poskytnout trochu pomoci, tak aby se mohli aktivizovat a být společnosti prospěšní. I oni chtějí někam patřit. Z výzkumu mi také bohužel vyplynulo, že se k seniorům často obrací zády právě jejich nejbližší, což způsobuje uzavření se do izolace, kde řídicí pracovníci spatřují největší problém. Dochází také k tomu, že i když se o seniora jeho rodina stará, často mu poskytuje takovou péči, že senior ztrácí vlastní autonomii a trpí. Nacházíme zde křehkou hranici, kdy si musíme položit otázku, co je ještě málo a co už je vlastně moc? Tuto otázku by si měli denně pokládat všichni Ti, kteří se o seniory starají a já bych si jí nechala, jako předmět dalšího zkoumání.

Na závěr bych ráda shrnula, že jsem nenarazila na žádný závažný problém a neobjevila žádnou závažnou díru, ve smyslu chybějící služby. Nejprve jsem se tohoto bádání poměrně bála. Přišlo mi drzé, abych já studentka chtěla po vedoucích pracovnících jejich odpovědi a myšlenky. Ti mě však nakonec přijali více než kladně a alespoň na chvíli jsem si připadala, že dané věci rozumím. Za to všechno bych jim chtěla velice poděkovat. A také za to, jakou důležitost přikládají integraci seniorů na prahu tisíciletí, kdy nastala doba, že se každý stará jen sám o sebe.

Ráda bych ještě také podotkla, že téma se na začátku zpracovávání jevílo jako nesmírně obsáhlé, tak jsem si musela vybrat opravdu jen to, co mě zajímá. Přesto ale toho téma může zůstat i do budoucna otevřené, například pro zpracování v diplomové práci.

Na úplný závěr bych chtěla poděkovat čtenáři, že byl tak trpělivý a mou práci přečetl a snad i pochopil jak velmi mi záleží na tom, aby senioři nebyli pouhou přítěží společnosti.

Seznam použité literatury:

1. GOLDMANN, Radoslav . *Vybrané kapitoly ze sociálních disciplín*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2004. 135 s.
2. VENGLÁŘOVÁ, Martina . *Problematické situace v péči o seniory : Příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Praha : GRADA, 2007. 96 s.
3. ROČKOVÁ, Jarmila. *Postavení seniorů ve společnosti - společnost versus senioři*. BRNO, 2009. 115 s. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Dostupné z WWW:
<http://is.muni.cz/th/258723/lf_m/Postaveni_senioru_ve_spolecnosti.pdf>.
4. Město Ústí nad Orlicí. *Katalog sociálních a souvisejících služeb Ústí nad Orlicí a okolí*. Ústí nad Orlicí : OFTIS, 2010. 65 s. Dostupné z WWW:
<http://www.ustinadorlici.cz/files/komunitni_plan/katalog_sluzeb.pdf>.
5. Komunitní plán Ústí nad Orlicí 2010
Dostupný z WWW:
http://www.ustinadorlici.cz/files/komunitni_plan/komunitni_plan_usti_nad_orlici_format_uvod_last.pdf
6. OECD. *Boj proti sociálnímu vysvětlení*. Praha 10 : JAN, 1999. 192 s.
7. JŮN, Hynek. *Moc, pomoc a bezmoc : v sociálních službách a ve zdravotnictví*. Praha 8 : Portál , 2010. 144 s.
8. VAN DER LAAN, Geert. *Otázky legitimace sociální práce*. první vydání. Boskovice : Ostravská Univerzita a Albert, 1998. 262 s.

9. VIDOVIČOVÁ, Lucie. Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti.. [s.l.] : Brno, Masarykova univerzita, 2008. 160 s.

10. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Komunitní plánování. Sociální práce. 2009, 1, s. 1-25. Dostupný také z WWW:
<http://socialniprace.cz/soubory/socprac0109-090401094002.pdf>

11. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Komunitní práce : Východiska a cíle charitativně-diaconické práce se seniory. Sociální práce. 2004, 3, s. 90-102. Dostupný také z WWW: <http://socialniprace.cz/soubory/2004-3-090221132921.pdf>

12. ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha : SLON, 1994. 75 s.

13. SIROVÁTKA, Tomáš . *Česká sociální politika na prahu 21. století : efektivnost, selhávání, legitimita*. Brno : Masarykova Univerzita, 2000. 236 s.

14. MAREŠ, Petr. Faktory sociálního vyloučení. In *Faktory sociálního vyloučení*. Brno : VÚPSV Praha, 2006. s. 41. Dostupné z WWW:
<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_193.pdf>.